

Досвід реалізації програм олімпійської освіти в зарубіжжі серед учнів молодшого шкільного віку

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)*

Постановка наукової проблеми та її значення. За останнє десятиріччя в Україні збільшилася кількість учнів, які за станом здоров'я віднесені до спеціальної медичної групи (близько 40 %), а за останні п'ять років на уроках фізкультури мали місце 8 випадків дитячої смертності і лише у 2008 їх було 3. Низький рівень рухової активності, фізичного здоров'я та підготовленості є наслідком низки об'єктивних причин і зупинити негативну тенденцію – це першочергове завдання фахівців галузі. Пошук оптимальних шляхів розв'язання цієї проблеми, на нашу думку, полягає у безпосередній інтеграції засад олімпійської освіти у навчально-виховний процес молодших школярів як одному з вирішальних компонентів різностороннього розвитку молоді. Адже саме в цей період активно розвивається дитячий організм, формуються пізнавальні якості та інтереси, удосконалюються фізичні якості й навички, стрімко розвиваються моральні та соціальні принципи поведінки молодого покоління. Поєднуючи спортивну діяльність і рухову активність із культурою та освітою, ідеї олімпізму пропагують спосіб життя, який ґрунтується на радості від зусиль, освітній цінності доброго прикладу й повазі до універсальних фундаментальних етичних принципів. Олімпійська освіта та ідеали олімпізму поступово набувають неабиякого поширення в усьому цивілізованому світі. Окремі розділи програм, деякі теоретичні аспекти й безпосередньо спецкурси та навчальні дисципліни з основ олімпійської освіти й олімпійського руху є складниками навчально-виховного процесу молодших школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Починаючи з 1968 р. активно відкриваються та популяризують свою діяльність центри олімпійських наук і національні олімпійські академії, програми з олімпійської освіти були поступово впроваджені в багатьох країнах. Проте, аналізуючи літературні джерела та роботи фахівців у галузі олімпійського спорту й олімпізму, можна визначити, що єдиної, чітко сформульованої та дієвої в різних країнах програми впровадження олімпійської освіти, на жаль, не було. І на сьогодні в більшості незалежних та високорозвинених країн притаманний процес навчання елементів олімпійської освіти, хоча існує велике різноманіття назв програми й предмета, а також теоретико-методичного наповнення. Особливого розвитку олімпійська освіта набуває в країнах і містах проведення Олімпійських ігор ("Дух Канади. Олімпіада-96", Атланта-1996; "Тур мрії", Сідней-2000; "Афіни-2004", Програма олімпійської освіти "Пекін-2008"). У цих країнах подекуди, навіть, державні установи сприяють поширенню ідей олімпізму, активно проводяться різноманітні проекти та заходи, які потім стають систематичними. Особливо це актуально сьогодні через проблеми екологічного й соціального характеру в країнах з великою кількістю населення та різним матеріальним становищем громадян.

У багатьох країнах олімпійська освіта впроваджується й популяризується завдяки громадським організаціям і національним олімпійським комітетам та олімпійським академіям (Австралія, Німеччина, Швеція, Англія та ін.). У деяких країнах, зокрема в Польщі та США, особливу увагу приділяють популяризації принципів Фейр Плей серед дітей різного віку. Першими країнами, котрі розпочали популяризувати ідеї олімпійської освіти в цілому були Канада, Нова Зеландія, Австралія й США і лише згодом ці ідеї підтримали багато європейських країн, зокрема Німеччина, Англія, Нідерланди та низка інших.

Завдання дослідження:

- 1) узагальнити літературні дані процесу інтеграції олімпійської освіти у процес навчання учнів початкових класів інших країн;
- 2) систематизувати організаційно-методичні основи програм олімпійської освіти зарубіжжя;
- 3) визначити шляхи впровадження олімпійської освіти у навчально-виховний процес молодших школярів України.

Методи та організація дослідження – теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел, періодичних і фахових видань, матеріалів мережі Інтернет, бесіди.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Програми з олімпійської освіти в низці країн уведені до навчальних програм та реалізуються в різноманітних формах. Першу програму прийнято ще в 1976 р. у Канаді, а згодом і в США та Німеччині. Стрімкий розвиток та популяризація програми олімпійської освіти почалися з початку 90-х рр. (Росія, Швеція, Китай, Японія, Англія та ін.). Не залишається осторонь і наша країна, проте в Україні на сьогодні ще не набула такого поширення й розвивається переважно в теоретико-методичному спрямуванні. Активно розробляються та впроваджуються програми для школярів різного віку й у більшості цей процес спрямований на формування цінностей олімпізму студентів ВНЗ і старшокласників.

Щодо реалізації олімпійської освіти серед молодшого шкільного віку в низці країн проводять різноманітні заходи, набувають статусу систематичності окремі проекти. Зокрема, у Греції розроблено комплексну програму олімпійської освіти "Афіни-2004" та запроваджено щотижневі одногодинні заняття з учнями початкових класів, на яких вони дізнавалися про історію, основні завдання, відродження Олімпійських ігор. На особливу увагу заслуговує серія підручників: "Olympic Games 2004. Activity Book" для дітей 6–12 років.

У США існує велика кількість веб-сайтів і літератури для дітей різного віку, котрі активно пропагують ідеї олімпізму. Регулярно проводяться олімпійські дні та "вік-енди", олімпійські вікторини й конкурси на різноманітну тематику. Характерним для американської олімпійської освіти є прагнення до виховання в дітей ще з молодшого віку захоплення до занять спортом та дотримання правил Фейр Плей у повсякденному житті.

У Росії методичне забезпечення відображене в підручниках із фізичної культури для 2-го класу (автори – В. В. Кузін, А. П. Матвєєв, Ю. К. Гавердовський, А. П. Жариков), для 4-го класу (автор – В. І. Лях). Окрім цього, у Сибірському регіоні розроблено курс "Олімпійський рух у Сибіру" для учнів 1–4 класів, де використовуються ігрові форми, пізнавальні завдання й бесіди, інтелектуальні конкурси, вікторини й екскурсії. Розробку науково-методичних основ олімпійської освіти було розпочато ще на початку 80-х, після Олімпіади-80 і на сьогодні захищено близько 20 дисертаційних робіт. Ідеї олімпізму пропагують і досліджують багато провідних фахівців олімпійського спорту: В. Столяров, С. Барінов, Л. Волков, В. Сергєєв, В. Баюров, Г. Полікарпова, А. Контаністов, М. Антипова та ін.

Заслуговує на увагу система побудови олімпійської освіти в КНР, де взаємопов'язують олімпізм із фізичною активністю на уроках фізкультури, та поєднують його з іншими навчальними предметами. На високому рівні в країні методичне забезпечення, зокрема, у 2003 та 2006 рр. виходять олімпійські хрестоматії для учнів початкових класів, також видається олімпійський посібник для вчителів шкіл. Сприяли поширенню також медіа-ресурси: Інтернет-видання газет та журналів, радіостанції та телеканали, Інтернет-портал з олімпійської освіти на сайті оргкомітету. У процес реалізації олімпійської освіти залучено понад 350 шкіл, у тому числі і початкові та різного спрямування навчання. Її основу склала "Програма олімпійської освіти Пекін-2008", яка охопила близько 400 млн дітей і є найбільш масовою на час існування олімпізму.

На теренах Німеччини також функціонує велика кількість олімпійських проектів і програм, особливо детально та ретельно вивчаються питання історії олімпізму і формування основ здорового способу життя. Методичне забезпечення в країні на сьогодні одне з найкращих, значна кількість фахівців працюють у цій сфері, провідні з них – Binder D., Müller N., Naul R. – посідають визначне місце і в міжнародному олімпійському русі. Фізичне виховання, олімпійська освіта та гармонійний розвиток підростаючого покоління – основа співпраці всіх ланок освіти молоді.

Це лише перелік окремих систем олімпійської освіти. Загалом, олімпійська освіта стрімко розвивається й набуває глобального характеру завдяки як державним органам і керівникам, так і громадським організаціям. Її ідеї стають усе частіше об'єктом вивчення та дослідження фахівців, видавнича діяльність також займає свою нішу, формуються національні системи завдяки традиціям, котрі характерні окремим націям. Активно розвиваючись, вітчизняна система олімпійської освіти прагне увібрати в себе найкращі розробки, проте бракує підтримки з боку вищого державного керівництва, не відповідає сучасним вимогам матеріально-теоретична база шкіл та явно не вистачає фахівців, котрі б могли вдало реалізовувати теоретичні напрацювання.

Висновки. За допомогою аналізу літературних даних іноземних фахівців у сфері олімпійської освіти вивчено структурні побудови системи та організаційні аспекти безпосередньої реалізації ідей

олімпізму в різних країнах. Країни, де питання олімпійської освіченості школярів відіграють провідну освітню роль, – це Канада, США, Німеччина, Греція, Китай, Австралія, Росія та ін.

Вивчено організаційно-методичні основи програм олімпійської освіти зарубіжжя, теоретичні напрацювання, різноманітні посібники, підручники, зошити, що активно сприяють формуванню в школярів основ олімпійських знань. Використовуючи досвід інших країн, можлива їхня інтерпретація відповідно до умов сучасності й окремих аспектів успішного функціонування олімпійської освіти молодших школярів в Україні.

Визначено напрями реалізації олімпійської освіти в навчально-виховному процесі молодших школярів України, шляхи формування дієвої системи, а не лише в теоретичному та емпіричному плані.

Перспективи подальших досліджень зосереджуються у пошуках оптимальних шляхів запровадження системи олімпійської освіти в навчально-виховний процес молодших школярів України.

Список використаної літератури

1. Брониковский М. Реализация олимпийского образования в школах Польши / М. Брониковский // Наука в олимп. спорте. – 2007. – № 2. – С. 82–86.
2. Григоревич В. Олимпийское образование в Республике Беларусь: история, современное состояние и перспективы развития / В. Григоревич // Наука в олимп. спорте. – 2007. – № 2. – С. 26–29.
3. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика : навч. посіб. / Єрмолова В. М. – К. : [б. в.], 2011. – 335 с.
4. Контанистов А. Т. О формировании организационно-педагогических основ олимпийского образования в России / А. Т. Контанистов // Теория и практика физ. к-ры. – 2003. – № 3. – С. 41–47.
5. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1–4 класи. – К. : Поч. шк. – 2006. – 432 с.
6. Beijing 2008 : Olympic Education Program [Electronic resource]. – Mode access : http://www.olympic.org/uk/games/Beijing/index_uk.a
7. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.naul.de/olympic_education.html

Анотації

У статті наведено характеристики закордонних програм з олімпійської освіти для молодшого шкільного віку. Проаналізовано публікації, монографії та методичні розробки фахівців різних країн. Окреслено шляхи формування теоретичного й організаційного аспектів системи олімпійської освіти у високорозвинених країнах. Відповідно до вивченого досвіду іноземних науковців визначено ключові моменти розвитку олімпізму в Україні та засоби впровадження основ олімпійської освіти для учнів початкових класів.

Ключові слова: олімпійська освіта, олімпізм, молодший шкільний вік, початкові класи, навчально-виховний процес.

Станислав Сапрун. Опыт реализации программ олимпийского образования в зарубежье среди учеников младшего школьного возраста. В статье приведены характеристики программ из олимпийского образования для младшего школьного возраста в зарубежье. Проанализированы публикации, монографии и методические разработки специалистов разных стран. Очерчены пути формирования теоретического и организационного аспектов системы олимпийского образования в высокоразвитых странах. В соответствии с изученным опытом иностранных научных работников определены ключевые моменты развития олимпизма в Украине и средства внедрения основ олимпийского образования для учеников начальных классов.

Ключевые слова: олимпийское образование, олимпизм, младший школьный возраст, начальные классы, учебно-воспитательный процесс.

Stanislav Saprun. Experience of Realization of Olympic Education Programs in Foreign Countries Among Schoolchildren. The article presents characteristics of Olympic education programs for junior school age in foreign countries. Publications, monographs and methodological developments of specialists from different countries were analyzed. Ways of formation of theoretical and organizational aspects of Olympic education in developed countries was described. Taking into account experience of foreign researchers identified key aspects of Olympic games in Ukraine and means of implementation of principles of Olympic education for junior pupils.

Key words: olympic education, olympism, preschoolers, elementary classes, educational process.